

Je pred nami veľmi bohatý a zaujímavý týždeň

Európska komisia reaguje na vojnu na Ukrajine sériou dôležitých rokovaní v oblasti agropotravinárstva. Mimoriadne zasadnutie Komisie 21. marca sa zaoberalo potravinovou bezpečnosťou Európy.

V ten istý deň sa uskutočnilo aj zasadnutie Rady ministrov AGRIFISH. Stretnutie sa nieslo v duchu podpory ukrajinského ľudu a podpory potravinovej bezpečnosti, kde je široký politický konsenzus. Všetky členské krajiny EÚ a partnerské krajiny podporujú posilnenie potravinovej bezpečnosti a potravinovej autonómie Európy.

Potravinová bezpečnosť v centre diania

Potravinová bezpečnosť je veľmi diskutovanou témou posledných týždňov v EÚ - vzhľadom na nastavenie SPP ako aj na zelené ciele pre agropotravinársky sektor v rámci stratégie a návrhov vyplývajúcich z Európskej zelenej dohody - či by sa tieto mali za súčasných okolností upraviť.

V stredu 23. marca zverejní Komisia očakávané oznámenie o potravinovej bezpečnosti, ktoré má obsahovať krátkodobé a dlhodobé opatrenia. Pôvodne mala Komisia v tento deň predložiť dva základné kamene Stratégie Z farmy na stôl - revíziu smernice o trvalo udržateľnom používaní pesticídov a legislatívny návrh na zastavenie zhoršovania stavu prírody. Podľa Euractivu Komisia nepotvrdila, či sú tieto dva právne predpisy ešte naplánované na tento dátum a v Bruseli sa hovorí o ich odložení.

Komisár pre poľnohospodárstvo J. Wojciechowski chce implementáciu stratégie Z farmy na stôl odložiť. Vo štvrtok 17. marca eurokomisár na vypočutí v poľnohospodárskom výbore Európskeho parlamentu (COMAGRI) informoval poslancov o ďalších krokoch, ktoré Komisia plánuje. Na otázku, čo má Komisia v úmysle urobiť s právnymi predpismi, ktoré by mohli mať dopad na potravinovú bezpečnosť (napríklad smernica o pesticídoch), poľský eurokomisár povedal, že postup treba

pozastaviť. Podľa Wojciechowskeho by poľnohospodárska politika mala vychádzať zo strategických plánov SPP bez toho, aby sa pridávali ďalšie požiadavky. Podpredseda Komisie F. Timmermans naopak vyzýva zachovať ekologické ambície EÚ aj v náročných časoch, keďže potravinovej bezpečnosti z jeho pohľadu nepomáha, ak sa zanedbá environmentálna udržateľnosť.

Komisia vypracuje oznámenie o potravinovej bezpečnosti v nadväznosti na výsledky summitu lídrov EÚ vo Versailles konaného 11.marca, kde odznel aj zámer zlepšiť potravinovú bezpečnosť EÚ znížením závislosti na dovážaných poľnohospodárskych produktoch a vstupoch. Obdobne sa vyjadrili aj ministri poľnohospodárstva krajín G7, ktorí na svojom stretnutí v ten istý deň hovorili o konkrétnych krokoch na posilnenie potravinovej bezpečnosti v súlade so záväzkami v oblasti klímy a životného prostredia. Ministri sa okrem podpory pre Ukrajinu v oblasti dodávok potravín dohodli aj na tom, že budú pracovať na stabilizácii medzinárodných trhov s potravinami a vyhnú sa vývozným obmedzeniam.

Flexibilita SPP

Komisia v oblasti poľnohospodárstva nateraz uvažuje len s opatreniami v tomto roku – a nie na obdobie novej SPP. Podľa vyjadrení zástupcov Komisia nechce „byť hluchá a slepá voči aktuálnej situácii“ a má v úmysle znížiť závislosť od kľúčových dovozov, posilniť potravinovú bezpečnosť a zároveň pokračovať v plnení environmentálnych cieľov. Riešenie následkov aktuálnej situácie a tiež sucha bude však riešené v rámci aktuálnej kampane SPP. Čo sa týka nasledujúceho programového obdobia, Komisia nateraz úpravy nepredpokladá (ako častá požiadavka zaznieva napríklad nahradenie striedania plodín diverzifikáciou plodín v rámci GAEC 7).

Podľa dostupných informácií Komisia plánuje zaviesť dočasnú výnimku z greeningových povinností a povoliť produkčné využitie pôdy ležiacej úhorom v rámci oblastí ekologického záujmu na rok 2022. Komisia tiež plánuje vyššie zálohové platby pre poľnohospodárov. Čo sa týka opatrení do budúcnosti, formulácia je nateraz všeobecná – Komisia pripravuje sériu projektov na transformáciu potravinového systému s cieľom zvýšiť jeho odolnosť. Pri podpore prechodu na udržateľné poľnohospodárske postupy budú mať kľúčovú úlohu strategické plány SPP.

Podľa odhadov Komisie by sa greeningová výnimka mala týkať potenciálne štyroch miliónov hektárov pôdy (vrátane výmery plodín viažucich dusík). Celková výmera oblastí ekologického záujmu je 10-11 miliónov hektárov, z čoho 60% tvoria medziploidy (tých sa výnimka netýka).

Poslanci výboru pre poľnohospodárstvo už pred dvomi týždňami vyzvali Komisiu, aby počas trvania krízy umožnila väčšiu flexibilitu pre navýšenie výmery produkčnej plochy a pri dovoze kľúčových komodít z tretích krajín, ako aj dočasne povolila používanie prípravkov na ochranu rastlín v oblastiach ekologického záujmu, ktoré sú vhodné na pestovanie bielkovinových plodín. List bol tvrdo kritizovaný zo strany zelených a ľavice, ktorí presadzujú, aby sa aspekty udržateľnosti zachovali. Poslanci z výboru ENVI následne napísali list F. Timmermansovi, v ktorom ho žiadali, aby neodkladal legislatívny návrh rámca pre udržateľný potravinový systém, pretože „je teraz relevantnejší ako kedykoľvek predtým“.

List Copa-Cogeca Wojciechowskemu

Obdobné výzvy na okamžité a strednodobé opatrenia na zmiernenie tlaku na agrosektor v EÚ v dôsledku vojny na Ukrajine adresovala J. Wojciechowskemu 10. marca aj Copa-Cogeca. Podľa Copa-Cogeca je nevyhnutné vytvoriť takzvaný potravinový štít, a to napríklad aj využitím všetkej dostupnej poľnohospodárskej pôdy v EÚ v roku 2022. Týmto krokom by sa podľa Copa-Cogeca mali zmierniť dopady zablokovania ukrajinskej a ruskej produkcie.

List taktiež zdôrazňoval požiadavku na zabezpečenie fungovania vnútorného trhu a uvoľnenie výrobných kapacít európskeho poľnohospodárstva. Požadované opatrenia sa týkali jednak aktuálnej SPP a tiež novej SPP. Spomenuté boli aj ďalšie podporné prvky ako napríklad rýchle využitie prostriedkov z Plánu obnovy (čo je v prípade SR irelevantné, keďže poľnohospodárstvo v Pláne obnovy nefiguruje). Copa-Cogeca tiež odkazuje na štátnu pomoc a predĺženie dočasného rámca (platnosť ktorého má uplynúť v júni 2022) s cieľom umožniť členským štátom prijať konkrétne opatrenia, ktoré by poľnohospodárom zmiernili problémy s likviditou a znížili náklady na energiu. Ďalej bol spomenutý proces schvaľovania účinných látok POR a pozastavenie všetkých dovozných colných prekážok na hnojivá.

V prípade okamžitých opatrení v rámci aktuálnej SPP Copa-Cogeca požadovala výnimky z greeningu (pravidlá diverzifikácie plodín, pôda ležiaca úhorom a umožnenie používania POR v prípade plodín viažucich dusík v EFA). V rámci budúcej SPP bolo požadované zmiernenie požiadaviek pre konkrétne GAEC (2 - mokrade/rašeliniská; 4 - nárazníkové pásma; 7 - striedanie plodín a 8 - neproduktívne plochy a prvky), ako aj pre ekoschémy a záväzky týkajúce klímy, životného prostredia a dobrých životných podmienok zvierat. Predĺženie obdobia podávania žiadostí na investície v poľnohospodárskych podnikoch v rámci II. piliera ako aj zvýšenie maximálnych oprávnených súm bolo ďalším požadovaným opatrením z krátkodobého aj strednodobého hľadiska. Požadovaná bola aj flexibilita dátumov vyplácania platieb.

Slovenský agrozort žiada korekciu stratégie Z farmy na stôl a avizuje úpravu strategického plánu

Zástupcovia MPRV SR pre EURACTIV Slovensko uviedli, že bude „potrebné prehodnotiť a čiastočne korigovať“ ciele hlavnej potravinovej politiky EÚ - stratégie Z farmy na stôl a Stratégie v oblasti biodiverzity vzhľadom na prebiehajúcu vojnu medzi Ruskom a Ukrajinou, ktorá má výrazný vplyv na poľnohospodárstvo EÚ. Ciele stratégií sú podľa ministerstva príliš environmentálne ambiciózne a rok 2030 je „veľmi blízkou budúcnosťou“. V aktuálnej situácii výpadku dovozov obilnín, olejnin a hnojív z Ruska a Ukrajiny je podľa MPRV primárnou potravinová bezpečnosť.

Slovenský agrozort pripúšťa aj zmeny v strategickom pláne SPP na roky 2023 až 2027. Taliansko v

súčasnosti hovorí o „presmerovaní“ novej SPP tak, aby reagovala na obavy týkajúce sa potravinovej bezpečnosti a aby nadobudnutie účinnosti opatrení, ktorých cieľom je obmedziť poľnohospodársku výrobu, bolo odložené.

Príloha 1: Výmery neproduktívnych plôch

Ako uvádza Copa-Cogeca, údaje Komisie z roku 2015 hovoria o ôsmich miliónoch hektároch v rámci oblastí ekologického záujmu, z čoho 37,4% pripadá na plodiny viažuce dusík, 33,2% na medziplodiny a 25,9% na pôdu ležiacu úhorom. Výnimka na využívanie pôdy ležiacej úhorom by mohla uvoľniť približne 2,1 milióna hektárov ornej pôdy na pestovanie plodín – hlavne obilnín a olejnin, v prípade ktorých bude zaznamenaný výpadok v dôsledku ruskej invázie na Ukrajinu. Výnimka z pravidla diverzifikácie plodín a umožnenie používania POR v prípade plodín viažucich dusík by mohla mať priamy vplyv na približne 3 milióny hektárov plodín viažucich dusík/bielkovinových plodín. Výnimka z pravidiel diverzifikácie plodín by tiež mohla mať okamžitý vplyv na výmery jarných plodín.

Tabuľka: Rozdelenie produktívnych a neproduktívnych EFA podľa typu v roku 2016 (ha)

členská krajina	produktívne EFA		neproduktívne EFA	
	plodiny viažuce dusík	medzi-plodiny	úhor	krajinné prvky
BE	1 746	47 438	1 629	1 791
BG	91 013	18 227	105 239	1 740
CZ	132 623	12 196	10 638	2 361
DK	-	76 298	25 693	969
DE	120 662	271 360	181 275	74 855
EE	29 852	-	8 987	968
IE	4 401	784	555	30 896
EL	53 492	-	58 152	55
ES	496 942	-	969 662	-
HR	51 466	4 239	11 241	677
IT	227 851	-	79 758	2 117
CY	2 983	-	5 806	224
LV	31 726	2 017	46 101	1 525
LT	182 462	5 349	68 575	58
LU	957	1 782	165	528
HU	148 305	56 366	83 008	7 011
MT	14	-	3	-
NL	3 821	55 675	-	875
AT	10 174	3 394	7 182	8
PL	197 531	158 858	32 134	8 723
PT	7 521	-	29 578	233
RO	272 468	107 788	-	2 524
SI	4 357	1 034	328	-
SK	46 945	9 113	30 787	2 070
FI	7 296	-	20 011	-
SE	36 014	13 897	60 111	5 107

Zdroj: ECA na základe údajov Európskej komisie, 2017